

és Magyarország jövőjének, nem beszélve a személyes tragédiákról, a kínokról az értelmetlen és/vagy félelemből önkézüleg elkövetett halálesetekről. Érvényes ez az erdélyi örménységre itthon, vagy Erdélyben egyaránt, hiszen valóban szabályos népirtás folyt mindkét helyen. Romániában ez hangsúlyosabb volt, hiszen az akkori román rezsim meghatározó célja volt a magyar ajkúak és velük együtt élő nemzetiségek asszimilálása és likvidálása különféle módszerekkel. A mi erdélyi örmény közösségünk is érintett, hiszen a társadalomban az értelmiségi réteghez tartoztunk, sok esetben formáltuk is.

Sztojka Tamás:

Fejfák, sírkövek emlékezete

Minden sírfelirat emlék, de gyakran dokumentum is, fényt vet egy személy, vagy család életére, halálára. A temető tehát adattár, amelyből egy közösség közeli vagy távolabbi múltja rajzolódik ki. Ezzel a céllal jártam végig a kászoni temetőket. (...) E temetők hú bizonyítékai a tarka lakosságú Erdélynek, ahol sok nép, nemzetiség fiai is letelepedtek.

Ismeretes, hogy az örmény bevándorlók mit jelentettek az elmúlt évszázadok alatt Erdély s így Székelyföld fejlődése szempontjából. A legtöbb székely faluban, városban azonban az örményekre már csak 2-3 régi épület emlékeztet. Tekintsünk a kászoni örmény családok múltjára a sírkövek, valamint a még élő emlékezet segítségével. Az altízi templomkerítésen szerény márványtábla olvasható:

*Itt nyugszik Szultán Lukács 1863-1936, Béke poraira.
Allítottatta hű neje Szőcs Irma és fia Lukács.*

Szultán Lukács, eredeti nevén Izsák Lukács kis legényként került Kászónba Háromszékről, és egy Szultán János nevű kereskedő fogadta örökbe. A fogadott fiú egész életében a mészáros mesterséget folytatta, nagy lakást, mészárszéket épített, amely most is tekintélyes épület. Fia Lukács a második világháború idején Nyugat-Európába vetődött. (Kiegészíti B. Kovács Júlia a világhálóról: valószínű ő az a diák, aki iskolájának, a csíkszeredai Katolikus Főgimnáziumnak jeles sportolója volt. A Főgimnázium atlétikai szakosztálya házi bajnoksága keretében súlylökésben első Szultán Lukács VII. oszt. tan. 11 m. 25 cm., gerely első ugyancsak Szultán Lukács VII. oszt. tan. 40 m. 95 cm.

Fontosnak tartom, hogy ezeknek az eseteknek jelentős részét a jövőben felkutasuk, és méltóképpen emlékezzünk elszenvédőikre – emelte ki az elnök.

S hogy ne legyen hallgatás és ne merüljön feledésbe mindaz, ami a magyarsággal 1944-ben és az azt követő néhány esztendőben történt, Magyarország Kormánya a 2015. évet Gulág Emlékévvé nyilvánította, tudván azt, hogy ez az a szó, amely a határainkon kívül is az embertelenség, a félelemterhes kommunista terror, a sztálini önkény szinonimájaként ismert.

(Megjelent a www.fovarosiormeny.hu honlapon)

Részt vett a távolugró és a magasugró versenyeken is, azokat azonban nem ő nyerte meg. Forrás: Katolikus Főgimnázium, Csíkszereda, 1942.)

Szintén Altízen olvassuk egy régi, földbe süppedt sírkövön:

Itt nyugszik Száva Katalin K.K,dő, Fitzus Gergely nője, meghalt mártius...(?)

A Fitzus család volt a legelső örmény család, amely Kászónba települt 1840 körül. Kereskedők voltak és az altízi piactéren lakást, bolthelyiséget építettek. Abban az időben felendülőben volt Kászónban a gazdasági élet, 1840-ben vásárjogot is nyert a mai községközpont. Minden szombaton kirakó- és állatvásár volt, s évente három alkalommal sokadalom.

Az idősebbek szívesen emlékeznek vissza a hajdani mozgalmas sokadalmakra. A Fitzus család aztán elszegényedett, épületeiket a szintén örmény kereskedő Lázár család vásárolta meg.

Egy szomszédos sírkövön pedig ez áll:

*Itt nyugszik gy. ditrói özv Kazacsai Antalné szül. Lukács Margit 1827-1893
és fia K.altízi Kazacsai Vidor 1862-1901
Itt nyugszanak Veress Lajosné sz. Salamon Karolina 1872-1953
és leánya Kazacsai Matild 1892-19...*

Kazacsai Vidor Gyergyóban született, de fiatalon Kászónba került mint kereskedő segéd a már emlegetett Lázár családhoz. Székely leányt vett feleségül, és boltot nyitott Altízen. Három gyerekük született, Antal szemorvos volt Esztergomban, ott is halt meg. Margit 11 éves korában skarlátban halt meg, Matild pedig Altízen él, az 1944-ben deportált orvos Weis Mór özvegye. Ő az egyik azon két örmény lakos közül, akik még képviselik a hajdan népesebb kászoni közösséget.

Egy másik örmény család a Dávid volt. Históriaját Dávid Mária nyugdíjas tanítónő segítségével tisztáztuk. A család legrégebb ismert őse Esztefán Tavitián Erdővidéken telepedett le, és négy fia közül Antal volt a Dávid Mária nagyapja. Dávid Antal neje szintén örmény volt, Száva Katalin (1811-1887), hat gyermekük született. A legkisebb Márton volt. Dávid Antalné költözött Kászónba, 1845 táján. Italmérési engedélye volt. Legkisebb fia, Márton, miután Nagyszébenben befejezte iskoláit, Kászón postamestere lett. Kétszer nősült, második feleségétől három leánya született, Katalin Amerikában, Providens városában élt 1978-ban bekövetkezett haláláig. Anna Bukarestben él, férje szintén örmény, Mária pedig Kászónaltízen.

Kászónújfaluban egy örmény síremlék található: *Azbé István 1880-1948.*

Azbé István Csíkszépvízről került Kászónba, mint kereskedő. Utódai nem születtek, a család kihalt.

Egy másik kászoni örmény család a Szálasi Miklóse volt. A századforduló körül került Kászónba Erzsébetvárosról. Szorgalmas kereskedő volt, altízi házában jelenleg is több üzlet működik. Férfi ágon ez a család is kihalt. Élt itt még egy-két más örmény család is, de nem vertek gyökeret.

(Bálintné Kovács Júlia tallózta és kiegészítette)